

DOI: [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(2\).2020.36-41](https://doi.org/10.35387/ucj.2(2).2020.36-41)

КАТЕРИНА ГОДЛЕВСЬКА

ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ З ВИКОРИСТАННЯМ СОЦІАЛЬНИХ МЕДІА

Анотація. В статті розкрито значення соціальних медіа для освітнього простору та професійної підготовки майбутніх учителів. Розглянуто соціальні медіа як групу базованих додатків в Інтернеті, що вибудовують ідеологічні та технологічні підвалини Веб-2.0 і дозволяють створювати та обмінюватися контентом між користувачами. Зміст може включати текст, відео, зображення, подкасти та інші мультимедійні комунікації. Проаналізовано як завдяки різноманітним соціальним медіа, таких як Facebook, Twitter, Блоги, YouTube, Instagram, Google сервіси, студенти, вчителі та викладачі налаштовують освітній процес і роблять його не тільки цікавим, але й корисним. Соціальні медіа дозволяють студентам: з легкістю контактувати один з одним щодо їх проєктів та завдань; працювати над груповими завданнями з дому; висловлювати свої думки в групі, усувати сумніви. Також соціальні медіа допомагають викладачам завжди залишатися на зв'язку. Показано досвід використання соціальних медіа ресурсів для навчання, викладання та комунікації Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. Виявлено, які негативні наслідки впливу соціальних медіа та визначено, що для їх подолання необхідний чіткий і критичний підхід до будь-якої інформації, що якнайкраще забезпечується через медіаосвіту і медіаграмотність. Зазначено, що медіаосвіта майбутніх учителів спрямована на формування культури спілкування людини з медіа, формування творчих й комунікативних здібностей та критичного мислення. Саме тому медіаосвіта освітянської спільноти надзвичайно важлива. Розглянуто навчальні курси, платформи та проєкти, що створені для формування медіаграмотності у молоді.

Ключові слова: соціальні медіа, медіаграмотність, медіа-платформи, освіта для миру, медіа конфлікти.

FUTURE TEACHERS PROFESSIONAL TRAINING WITH THE USING OF SOCIAL MEDIA

Abstract. The article reveals the importance of social media for the educational space and professional training of future teachers. Social media is considered as a group of Internet-based applications that build the ideological and technological foundations of Web 2.0 and allow you to create and share content between users. Content may include text, video, images, podcasts, and other multimedia communications. Analyzed how a different social media (Facebook, Twitter, Blogs, YouTube, Instagram, Google services etc.) can use students, teachers and educators in their educational process and make it not only interesting but also useful. Social media allows students to: easily communicate with each other about their projects and tasks; work on group tasks from home; express their thoughts in a group, eliminate doubts. Social media also helps teachers stay in touch. In article describes the experience of using social media resources for teaching and communication in Hryhoriy Skovoroda Pereiaslav-Khmelnytskyi State Pedagogical University. The negative consequences of the social media influence have been identified and it has been determined that a clear and critical approach to any information that is best provided through media education and media literacy. It is noted that the media education of future teachers is aimed at forming a culture of human communication with the media, the formation of creative and communicative abilities and critical thinking. That is why media education of the educational community is extremely important. Training courses, platforms and projects created for the media literacy training in young people are considered.

Key words: social media, media literacy, media platforms, education for peace, media conflicts.

Вступ. Зміни в різних сферах сучасного життя тісно пов'язані з розвитком інформаційних технологій. Сьогодні вже неможливо уявити людину, яка б не користувалася Інтернет мережею хоча б один раз на день. Люди годинами проводять за комп'ютерами, планшетами, телефонами у пошуках інформації різного характеру: освітнього, наукового,

розважального тощо. Найбільше часу людина приділяє соціальним медіа. Згідно звіту «Global Digital 2019», який щорічно подають компанії «We Are Social» та «Hootsuite» у січні місяці, сьогодні в світі налічується 5,11 млрд. мобільних користувачів, 4,39 млрд. користувачів Інтернету та 3,48 млрд. користувачів соціальних медіа (We Are Social & Hootsuite,

2019).

Якщо порівнювати ці дані зі звітом 2018 р., то бачимо, що Користувачів мобільних телефонів стало на 100 млн. (2%) більше; користувачів Інтернету на 367 мільйонів (9%) більше; а користувачів соціальних медіа на 288 мільйонів (9%) більше (We Are Social & Hootsuite, 2019).

Соціальні медіа стають найважливішими інструментами для взаємодії між людьми, де кожен може поділитися, обмінюватися, коментувати, обговорювати, створювати інформацію і провадити знання спільно. Відбулася глобальна зміна комунікаційного ландшафту, оскільки саме поява соціальних медіа суттєво вплинула на те, як студенти вчаться і як викладачі навчають.

Саме тому вплив соціальних медіа на освітнє середовище з кожним роком зростає, і їх застосування у професійній підготовці майбутніх вчителів може підсилити якість навчального матеріалу, розширити коло дискусії і покращити спільну та самостійну роботу.

Мета дослідження проаналізувати можливості найуживаніших соціальних медіа у професійній підготовці майбутніх учителів та визначити основні шляхи подолання негативного впливу соціальних медіа.

Теоретична основа та методи дослідження. Теоретичну основу нашого дослідження склали концептуальні положення вітчизняної і закордонної педагогіки, соціальної філософії, соціології та психології, вироблені під час розв'язання проблем дослідження розвитку і функціонування соціальних медіа у сучасному суспільстві. Основу запропонованого в роботі підходу склали: теорії соціальних мереж (А. Бейвлас, А. Каплан, Дж. Морено, Б. Уеллман, Л. Фріман та ін.); концепції комунікаційних і мережних трансформацій, що відбуваються в умовах модернізації сучасного суспільства (У. Бек, Р. Берт, М. Кастель, Дж. Коулмен, Д. Старк та ін.); науково-педагогічні засади формування і застосування інформаційних освітніх середовищ (В. Биков, А. Гуржій, Ю. Жук, В. Олійник та ін.).

У дослідженні використано низку

теоретичних методів: аналіз стану дослідження проблеми у наукових публікаціях; вивчення практичного досвіду використання соціальних медіа у навчальному процесі та освітніх курсів для здобуття медіаграмотності; методи порівняльного аналізу, конкретизації та проектування з метою визначення організаційних форм навчання, у яких використання соціальних медіа є найефективнішим.

Виклад основного матеріалу. Що ж таке соціальні медіа? На нашу думку, вважаємо слушним визначенням соціальних медіа німецькими вченими Андреаса Каплана та Майкла Хайнлайна. Вони обґрунтовують соціальні медіа як «групу базованих додатків в Інтернеті, що вибудовують ідеологічні та технологічні підвалини Веб-2.0 і дозволяють створювати та обмінюватися контентом між користувачами. Зміст може включати текст, відео, зображення, подкасти та інші мультимедійні комунікації. Найвизначніші приклади соціальних медіа включають: Facebook, Twitter, LinkedIn, Google talk, чат Yahoo, Skype, WhatsApp тощо (Kaplan, & Haenlein, 2010, с. 60).

У наукових працях дослідників з усіх розвинених країн світу питанню «значення соціальних медіа в професійній підготовці вчителів» приділяється все більше уваги.

На їхню думку найбільш популярними соціальними медіа, які використовують у професійній підготовці майбутніх вчителів є:

1. Facebook. За допомогою цієї соціальної платформи створюється простір для студентів в якому вони можуть задавати і отримувати відповіді на свої запитання. Студенти, працюючи над своїми завданнями можуть надсилати спірні питання в групи і отримувати на них відповіді майже негайно. Ця соцмережа також ідеально підходить викладачам для отримання зворотнього зв'язку. Адже викладач створивши освітню сторінку чи певну групу може публікувати там відео, фотографії, документи та інші ресурси на стіні. Відповідно кожен студент зможе отримати доступ до цих матеріалів у зручний для себе час (Coleman, 2013; Minocha, 2009).

2. Twitter. Пропонує швидкий спосіб

розміщення оголошень та нагадувань про заняття, а також інформації про проекти, їх дедлайни та багато іншого. Це також допомагає відслідковувати подальшу інформацію з будь-якої теми. Наприклад, для групи, яка обговорює поточну подію чи тему, твіттер може надавати актуальну інформацію в реальному часі, виключаючи потребу в широких дослідженнях. Така взаємодія у соціальних медіа, відома як «єдність за допомогою хештегу». Хештег – це ключове слово або фраза, перед якими ставиться символ «#» та використовується в публікаціях соціальних мереж для публічного поширення. У результаті, пост є доступним усім користувачам з такими ж інтересами, навіть якщо вони не підписані на ваші оновлення. Численні дослідження американських вчених показують, що педагоги почали використовувати хештеги, такі як #sschat, #blacklivesmatter #hsgovchat, #econchat, #worldgeochat і #WORLDchat, щоб згуртуватися навколо викладання конкретних предметів і вирішення конкретних питань. Крім того, багато вчителів та викладачів використовують облікові записи Twitter для обміну інформацією та взаємодії з батьками, студентами і громадськими організаціями (Carpenter, & Krutka, 2014; Carpenter, & Krutka, 2014a).

3. Блоги. Замість того, щоб писати традиційні твори і портфоліо, блоги створюють можливості для студентів писати та показувати свої здобутки публічно.

4. YouTube – дієвий варіант для викладачів, щоб подати необхідний матеріал у відео форматі, який буде доступний великій кількості людей 24/7. Для студентів створення особистого каналу в YouTube може бути як одна із форм блогу, тобто хорошого способу, щоб оприлюднити свої здобутки у професійній сфері.

5. Instagram – «Картина варта тисячі слів». Instagram може продемонструвати як певні студентські роботи, так і діяльність студента загалом наприклад, фото звіт «Що корисного я робив/ла за дань» і т.д. Можна додавати хвилини історії та відеоролики, які нестимуть інформаційний меседж іншим користувачам інстаграму.

6. Google сервіси – це не тільки безмежні

розваги, а невід’ємний помічник у навчанні, кожного сучасного, як викладача так і студента. Найпопулярнішими серед них в наш час є: Google Search, Google Images, Gmail, Google Drive, Google Maps, Google Docs, YouTube, Google Translate, Blogger, Google Sites, Google Class.

Застосування цих сервісів в освітньому процесі надає багато переваг:

1. Простота у використанні. Розпочати роботу з Google сервісами дуже просто, все що потрібно – це створити поштову скриньку у Gmail, виконати такі дії можна з будь-якого пристрою, що має поширену операційну систему та браузер.

2. Вільний та швидкий доступ до потрібних документів та матеріалів з будь-якої точки планети.

3. Можливість організації спільної роботи зі студентами в режимі On-line.

4. Можливість перевірки виконання індивідуальних завдань.

5. Можливість отримання додаткової освіти.

6. Створювати власні освітні ресурси.

7. Безкоштовність.

Розглянемо основні сервіси Google, що допоможуть кожному студенту та вчителю налаштувати освітній процес не тільки цікавим, але й корисним.

Google Диск (Google Drive) – віртуальне сховище даних, з можливістю організації власного робочого простору. Він дає можливість організації спільної роботи з колегами, з студентами, з творчими групами. Сервіс Google Диск надає можливість створювати спільно доступні папки в яких можна зберігати, видаляти, додавати презентації, документи, таблиці, зображення. Для оцінювання та контролю самостійної роботи та проведення опитувань хорошим варіантом буде використання форм. Для створення форм достатньо зайти на свою сторінку в сервісі Google Drive, в закладці «Створити» вибрати додаток «Форма» та наповнити його навчальними матеріалами – наприклад це можуть бути тести для дистанційної перевірки знань студентів.

Google Документи (Google Docs) дають можливість створювати текстові документи, формувати їх, редагувати, використовувати різні шрифти, додавати зображення, малюнки, посилання та

таблиці. Працювати над ними можна разом з колегами та студентами – де завгодно і коли завгодно. Кросплатформенність надає можливість працювати на всіх пристроях з найбільш розповсюдженими операційними системами та без обов'язкового виходу в Інтернет. Завдяки автоматичному збереженню під час роботи жоден з документів не зникне.

Google Клас (Google Class) надає можливість викладачам організувати звичний освітній процес через Інтернет. Викладачем створюються класи і додаються до них студенти, їм відправляються завдання, організуються тематичні обговорення. Студенти отримують повідомлення і завдання через сервіс та виконують його онлайн в Google Документах прикріплюючи свою роботу. Всі роботи зберігаються в структурованому вигляді в каталозі на Google Диску, тому можна не турбуватися, що Ви забули роботу вдома і т.п. В панелі викладача у реальному часі оновлюється список виконаних робіт їх можна переглянути, перевірити, поставити відповідну оцінку і написати коментар. За таким принципом організуються й індивідуальні заняття.

Завдяки Перекладачу (Google Translate) ми можемо охопити весь обсяг інформації та глибше розібратися з напрацюваннями іноземних колег. Саме у цьому перекладачі текст можна перекласти цілісно, а це стало можливо завдяки використанню нейромережі. І саме тому інформація сприймається так, як її хотів передати сам автор. Перекладач є необхідним інструментом сучасної людини, викладача, студента.

Розглянемо досвід використання соціальних медіа ресурсів для навчання, викладання та комунікації, який є у Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди. Зокрема в Університеті створено онлан-платформу для студентів, аспірантів та молодих вчених «Наукове товариство». Де представлено повну інформацію про молодіжні конференції, проведення проектів, видання збірників наукових праць, розміщення освітньої продукції для студентів. У соціальній мережі Facebook створено офіційну сторінку наукового товариства студентів, аспірантів та молодих вчених. Створено

YouTube-канал наукового товариства студентів, аспірантів та молодих вчених, де розміщено відео матеріали масових заходів, діяльності молоді університету, університетські новини і репортажі, лекційні матеріали. Створено офіційну сторінку наукового товариства студентів, аспірантів та молодих вчених в Instagram, де оприлюднено безліч фотоматеріалів з діяльності студентів університету. Також окремо створено інстаграм сторінки для реєстрації у майбутніх конференціях, діяльності студентської ради та діяльності молодіжного волонтерського відділу університету.

Отже, соціальні медіа дозволяють студентам з легкістю контактувати один з одним щодо їх проектів та завдань. Студенти також можуть працювати над груповими завданнями з дому. Коли соціальні медіа використовуються в педагогіці, студенти, які мають труднощі висловлювати свої думки в групі, можуть долучитися до освітнього процесу, це також сприяє формуванню рівня їхньої впевненості та компетентності. Будь-які сумніви можна усунути, розмістивши повідомлення через соціальні медіа. Також Соціальні медіа допомагають викладачам завжди залишатися на зв'язку.

Але, соціальні медіа мають також і негативні впливи: студенти проводять години в соціальних мережах для розваг. Студенти вважають за краще спілкуватися з друзями чи грати в ігри годинами, що призводить до марної трати часу, яку можна було б використати для навчання чи здобуття нових вмій. Студенти, які регулярно використовують соціальні медіа, можуть втратити здатність до спілкування віч-на-віч. Навіть незважаючи на те, що студенти проводять багато часу для ефективного спілкування, це не повинно перешкоджати навчання та академічній діяльності. Слід пам'ятати, що соціальні мережі створюють віртуальний світ, який різко відрізняється від реального.

Отже, соціальні медіа можуть як позитивно, так і негативно впливати на професійну підготовку майбутніх вчителів. На нашу думку, для подолання негативного впливу соціальних медіа необхідний чіткий і критичний підхід до будь-якої інформації,

що якнайкраще забезпечується через медіаосвіту і медіаграмотність.

Саме тому завданням медіаосвіти, в першу чергу має стати переосмислення як самих медіа, так і політичних та етичних принципів, що є їх основою. Необхідно також переглянути роль соціальних мереж і дискусій на соціальних платформах, оскільки постійне розширення цифрової сфери перетворює пасивну аудиторію у співтовариство активних користувачів, які обмінюються новинами і інтерпретують інформацію.

Тому люди мають чітко уявляти собі специфіку цифрового простору, тобто з одного боку, це інтерактивність, прозорість і відкритість, а з іншого – це дезінформація і спроба вплинути на думку користувачів. Необхідно удосконалювати критичне мислення у використанні його як форми протидії пропаганди. Потрібно також виховувати почуття відповідальності у молоді. Молодь має замислитися над тим, як використовувати соціальні медіа, усвідомлювати наслідки тих чи інших дій у соціальних мережах і найголовніше – навчитися сприймати критику стосовно себе. Розвиток почуття етики також відіграє в процесі освіти досить важливу роль.

З цією метою міжнародною спільнотою створюються різні освітні курси, проекти та онлайн-платформи, про що наголошено у звіті Організації Об'єднаних Націй «Альянс цивілізацій» (United Nations, 2006). Розглянемо деякі навчальні курси, платформи та проекти, що створені для формування медіаграмотності у молоді.

Освітній курс МООС DIY EMI (Масовий відкритий онлайн-курс з медіаосвіти та інформаційної грамотності) отримав премію ЮНЕСКО в галузі медіаосвіти та інформаційної грамотності у 2016 р., Учасникам курсу було запропоновано три ролі: дослідника, аналітика і творця контенту. Дослідник знайомиться з фактами і з медіа, аналітик займається перевіркою джерел, подібністю даних і проблемою конфіденційності, а творець намагається створити власний контент, оцінює результати зробленого ними вибору та приймає рішення щодо його поширення. Цей онлайн курс став поштовхом для таких проектів, як «Громадянин журналіст в Твіттері» або «Noaxbuster» спрямований проти конспіраційних теорій (Frau-Meigs, 2017).

Проект Європейського Союзу «Медіа як інструмент побудови миру та трансформації конфліктів у молодіжній роботі» зосереджений на інноваційному поєднанні трьох напрямів: побудови миру та трансформації конфліктів; молодіжної роботи; медіа (масові, альтернативні та соціальні медіа), а також їх взаємозв'язки. У практиці проект спрямований на те, щоб молодь використовувала медіа з метою зміцнення миру у своїх громадах та за її межами, а також вирішення питань, пов'язаних із збройним насильством та конфліктами. Зокрема в рамках проекту увагу зосереджено на таких проблемних питаннях: рефлексивний структурований діалог, медіаграмотність, співвідношення насильства, екстремізму, радикалізації та пропаганди, фальшивих новин та інформаційної війни, цензури, мови ненависті, післяконфліктного зближення громади (Central Asia Education Platform, 2018).

Онлайн платформа Альянс цивілізацій ООН UNAOC (nd) є провідною платформою для міжкультурного діалогу, взаєморозуміння та співпраці. Вона поєднує уряди, законодавців, органи місцевого самоврядування, громадянські організації, засоби масової інформації та людей, що присвячують свою діяльність поширенню взаєморозуміння у різних громадах.

UNAOC (nd) пропонує програмування у сферах освіти, молоді, міграції та медіа. Багато програм поширюються більше ніж на одну галузь. Основні завдання програмної діяльності UNAOC – сприяти глобальному діалогу щодо викликів та можливостей життя в епоху глобальних комунікацій та обмінів; запобігати міжкультурній напрузі та кризам; вести боротьбу зі стереотипами, неправильним сприйняттям, дискримінацією та ксенофобією; підтримувати інновації, що сприяють міжкультурному діалогу та взаєморозумінню, взаємоповазі та співпраці. Головним завданням всіх ініціатив є сформованість у молоді критичного мислення, необхідного для уникнення небезпечних пасток в Інтернеті, наприклад, розпалювання ненависті, відстеження та збору даних, фальшивої інформації тощо.

В контексті нашого дослідження вартий уваги курс «Медіаграмотність для освітян»

розміщений на онлайн платформі для навчання Prometheus. Курс містить багато корисних інструментів, які можна використовувати для формування позитивного іміджу закладу освіти, у процесі спілкування з медіа та ефективного використання медіаресурсів у освітньому процесі (Горбачов, & Найдьонова, 2018).

Висновки. Поняття соціальних медіа є широковживаним та багатограним, але їх головною ознакою є можливість створювати та обмінюватися контентом між користувачами. Особливістю використання соціальних медіа при професійній підготовці майбутніх вчителів є залучення молоді до участі у спільнотах та групах, які є інструментом взаємодії між студентами, викла-

дачами та колегами, адже надають можливість об'єднуватись навколо розв'язання певного завдання, яке може виникнути під час навчального процесу, можливість самоаналізу, наявність можливості самонавчання за підтримки однодумців. Та не слід забувати і за негативні впливи соціальних медіа і для їх подолання необхідний чіткий і критичний підхід до будь-якої інформації, що якнайкраще забезпечується через медіаосвіту і медіаграмотність. Також медіаосвіта майбутніх вчителів спрямована на формування культури спілкування людини з медіа, формування творчих й комунікативних здібностей та критичного мислення. Саме тому медіаосвіта освітянської спільноти надзвичайно важлива.

ЛІТЕРАТУРА

- Горбачов, С. & Найдьонова, С. (2018). *Медіаграмотність для освітян*. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:CZ+MEDIA101+2018_T3/about
(Horbachov, S. & Naiydionova, S. (2018). *Mediahramotnist dlia osvitian*. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:CZ+MEDIA101+2018_T3/about)
- Carpenter, J. P., & Krutka, D. G. (2014). Chat it up: Everything you wanted to know about Twitter chats but were afraid to ask. *Learning and Leading with Technology*, 41(5), 10–15.
- Carpenter, J. P., & Krutka, D. G. (2014a). How and why educators use Twitter: A survey of the field. *Journal of Research on Technology in Education*, 46(4), 414–434.
- Central Asia Education Platform. (2018). *Project Media as a tool for peace building and conflict transformation in youth work*. URL: <http://dbase.caep-project.org/project/media-as-a-tool-for-peace-building-and-conflict-transformation-in-youth-work/>
- Frau-Meigs, D. (2017). Developing a critical mind against fake news. *The UNESCO courier*, 63–76.
- Kaplan, A., & Haenlein, M. (2010). Users of the World, Unite! The Challenges and Opportunities of Social Media. *Business Horizons*, 53, 60.
- Minocha, S. (2009). Role of social software tools in education: A literature review. *Education + Training*, 51(5/6), 35–3369.
- UNAOC. (nd). URL: <https://www.unaoc.org/>
- United Nations. (2006). *Alliance of Civilizations: Report of the High-level Group, 13 November 2006*. URL: <https://www.unaoc.org/resource/alliance-of-civilizations-report-of-the-high-level-group-13-november-2006/>
- We Are Social & Hootsuite. (2019). *Special reports: Digital 2019: global internet use accelerates*. URL: <https://wearesocial.com/blog/2019/01/digital-2019-global-internet-use-accelerates>.

Катерина Годлевська, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України.

Kateryna Hodlevska, PhD in Pedagogy, Senior Research Staff of the Department of Foreign Pedagogical and Adult Education Systems at Ivan Ziaziun Institute of Pedagogical and Adult Education of NAES of Ukraine.

E-mail: katehod89@gmail.com
ORCID ID 0000-0002-9263-243X

Received: 22.10.2020
Accepted: 23.11.2020